Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

Citation: Holberg, Ludvig: ”Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret”, i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F.J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 239. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg10-shoot-idm140342680307792/facsimile.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

LIBR. III. EPIGRAMM. 97

Est pavor haud semper signum timidi atqve character,
Visa animi haud pendent ex hominum arbitrio.

En viis Mand, siger Cicero, er den, som af ingen Modgang eller overkommende U-lykke lader sig anfægte, men stedse er den samme, som er uden Sorg, Bekymring, overvettes Glæde, Vrede og andre Affecter, anseende alle Hendelser som uden for sig. Men dette viser alleene, hvorledes een, der vil føre Navn af en viis Mand, bør være, ikke, hvorledes han virkeligen er eller kand være. Mennesket er dannet af Kiød og Blod, ikke af Steene og Marmor, og derfore ej kand være fri for Affecter. Den Forskiel alleene er imellem en viis Mand og en Daare, at den første strider mod sine Passioner, den sidste derimod lader sig overvinde af de samme.

Ingen, end ikke den største Philosophus, kand hindre Sindets første Bevægelser, eller den Fermentation, som uformodentlige Hendelser foraarsage. Det samme er lige saa umueligt, som ikke at føle Ilden, naar den brænder, eller Kulden, naar den svier, eller ikke at see og høre, hvad som kommer udi Synet og Ørene. Saadant staaer ikke udi et Menneskes Magt, og kand ingen med al Verdens Philosophie det hindre: hvoraf sees, at de fare vilde, som henregne en overkommende Alteration eller Sindets Bevægelse til Frygt eller Uforstand: thi een kand i en Hast døe af Sorg og blive syg af Vrede, og derfore kand være en meget forstandig Mand. Jeg siger, udi en Hast, det er førend Paroxysmus og den første Fermentation sagter sig lidt, og giver een Leilighed til at raisonnere og at bringe de adspredede Sindets Parter til deres rette Sted igien. Socrates havde violente Affecter, og var dog den største Philosophus man veed af at sige: hans Philosophie bestod ikke derudi, at han var følesløs, men udi den Striid han førte med sine Passioner, at de ikke skulde faae Over-

haand. Derudi bestaaer en Philosophi Berømmelse, og ikke udi Følesløshed. Det heder:

Mens immota manet, lacrymæ volvuntur inanes.

Thi, ligesom een der er castreret, kand ikke berømmes for Kydskhed, saa kand een, der ingen Galde haver, ej heller berømmes for Kaaldsindighed. At ride paa et spagt Æsel er ingen Merite, men at regiere en vild og modig Hest, det fortiener Applausum og Hænders Klappen.

Dette tage Folk dog gemeenligen ikke udi agt, efterdi de dømme om Dyder og Lyder heller efter Legemets Constitution end efter Sindets Qvaliteter: saaledes fradømmer man een Titel og Navn af en fornuftig Mand, der altereres af et uformodentligt Syn, og bringes i Bevegelse af et stort Bulder, et Fald, et Canonskud etc. og derimod beærer man en anden med saadant Prædicat, der ved deslige Hendelser staaer ubevægelig. Det er jo ikke andet, end at tildømme en Koe større Qvaliteter end et Menneske.

Jeg siger derfore, at ingen kand udstødes af de Viises Tall, efterdi han af en uformodentlig Hendelse bringes udi Bevegelse, det er, efterdi han føler Smerter, naar Saaret er nyt. Saadant udfodres ikke af en Philosopho, er ogsaa umueligt, helst for den der haver en svag Complexion, et hidsigt Blod og skarpe Vædsker. Det heder da, at det er ikke let at styre Krudet, naar Ilden kommer derudi. Den store Græske General Aratus, fandt saadan Bevegelse hos sig udi Begyndelsen af et Feltslag, at han gemeenligen fik aabet Liv; men, saasnart første Anstød var forbi, var ingen meer uforsagt. Hvad derfore, som udfodres af en Philosopho, er dette, at han giør Modstand, saa snart Paroxismi Magt sagtes, og Evne gives til at giøre Modstand. Den Bevegelse, som foraarsages af en hastig og uformodentlig Hendelse er af samme Beskaffenhed, som en febril Paroxismus, hvilken man maa give lidt Tiid til at rase, men passe paa, naar den remitterer, at forhindre dens Tilbagekomst. Saa længe, som Blodet er udi dets største Bevegelse, hielper hverken Cicero, Socrates eller Seneca; men, naar

Stormen sagtes, er saadant Middel fortreffeligt. Vel siges der: Qvod deponi potest, suscipi non potest. Det er: Hvad som man kand skille sig ved, kand man og hindre at overfaldes af. Men dette passer sig her ikke: thi at være ubevegelig imod en hastig overfaldende Hendelse, staaer ikke udi et Menneskes Magt. Hvis Følesløshed er en Philosophi Character, saa maa man holde for, at et Æsel, som ved Hug og Slag ikke beveges, haver mange philosophiske Qvaliteter. En vis Philosophus, som var paa et Skib med en deel andre, da han merkede, at en paakommende Storm bragte alle Skibsfolkene udi stor Frygt og Bekymring, men at et Sviin udi al denne Forvirrelse, laae gandske stille og roelig, bebreidede han Folkene saadan deres Redsel, og bad dem speile sig udi samme umælende Dyr; men man kunde svare dertil, at Sviinet laae roeligt og ubevægelig, efterdi det var et Sviin: Ligesom Julia Augusti Dotter, da man forestillede hende at være hengiven til visse Affecter, som Beesterne vare frie for, svarede: *Efterdi de ere Beester.* Alt hvad en Philosophus herved bør og kand giøre, er at forestille sig Hendelser, paa det at intet skal være ham gandske uformodentligt; og, naar Sindet ved et hastigt Anstød bliver bragt udi Forvirrelse, da at arbeide paa at sætte de adspredde Parter i Lave igien.

LIBR. III. EPIGRAMM. 105

Contra hominum gustus pravos cum vociferaris,
Natura, ignoras, qvàm sapienter agit etc.

Til * *

Du raaber, kiære Ven! ideligen mod Menneskets fordervede Smag; men lader derved see, at du ikke forstaaer, hvor viseligen Naturen haver ordineret alting. Mange Ting, som udi Skabningen synes mest ufuldkomne, be-